

Na izmenično rodnost vpliva tudi količina pridelka v posameznem letu

Nihanje pridelka med posameznimi leti imenujemo izmenična rodnost ali alternanca. Značilna je za različne sadne vrste in med njih spada tudi oljka (*Olea europaea* L.). Na pojav izmenične rodnosti vpliva genska predispozicija – notranji dejavniki (torej so nekatere sorte bolj podvržene izmenični rodnosti kot druge) ter zunanji dejavniki. Med zunanje dejavnike štejemo podnebne in vremenske razmere ter agrotehniko v nasadih. Eden od glavnih dejavnikov za izmenično rodnost je količina pridelka v posameznem letu.

Razmerje med rastjo in rodnostjo pomembno vpliva na pojav izmenične rodnosti. Socvetja se razvijejo na močnih in dolgih enoletnih poganjkih, zato je za dobro rodnost zelo pomemben prirastek tekočega leta. V letu, ko so drevesa zelo dobro naložena, so poganjki krajši, diferenciacija cvetnih brstov in oploditev v naslednje letu pa sta slabša. Dobra naloženost pomeni tudi veliko število plodov. V letu dobre rodnosti je pri manjšem številu večjih plodov na drevesu manjša možnost nastanka izmenične rodnosti kot pri velikem številu majhnih plodov, saj so semena v koščici vir rastlinskih hormonov, ki vplivajo na diferenciacijo cvetnih brstov. Pri mlajših drevesih je izmenična rodnost zaradi močnejše rasti manj izražena.

S starostjo dreves se izmenična rodnost veča, na to pa vplivajo okoljske razmere in kot že rečeno pridelki v preteklih letih. Za dobro diferenciacijo cvetnih brstov je v zimskem obdobju potrebno določeno število dni z dovolj nizko temperaturo. V času cvetenja lahko visoke temperature in suh veter na eni strani ali veliko dežje in pozebe na drugi strani privedejo do slabe oplodnje in sezone s pretežno vegetativno rastjo. Posledica pa je zelo obilna sezona v naslednjem letu. Zaradi okoljskih razmer se lahko izmenična rodnost pojavi tako v namakanih kot nenamakanih nasadih, prav tako v dobro prehranjenih nasadih.

Indukcija diferenciacije cvetenja ali primarna indukcija je ključni trenutek za rodnost oljke, saj rastlina določi, kateri brsti bodo cveteli in kateri bodo le vegetativno rastli. Primarna indukcija poteka v poletnih mesecih (približno štiri tedne po oploditvi, torej običajno v juliju) in je povezana tudi z zunanjimi dejavniki, kot so kondicija drevesa, trenutno število plodičev na drevesu in lanske rodnosti. Učinkovitost je determinirana z okoljskimi razmerami, predvsem s podnebjem in vremenom. V poletnem obdobju se velikokrat srečujemo s pomanjkanjem padavin (suša), pomembno pa vpliva tudi pomanjkanje svetlobe (npr. neprimerna rez, razdalje sajenja ...).

Druga faza diferenciacije je sekundarna indukcija in poteka pozimi v najhladnejšem obdobju leta (december, januar). Oljke, tako kot vse drevesne vrste, namreč potrebujejo določeno število ur nizkih temperatur (temp. pod 9 °C), da lahko spo-

mladi cvetijo. Hladne zime omogočajo dobro cvetenje tudi po dobri letini, tople zime pa zmanjšajo diferenciacijo in cvetenje.

Tretja faza je diferenciacija cvetov in poteka okoli marca, ko se oblikujejo vegetativni in cvetni brsti. Diferenciacija poteka precej enotno, med diferenciacijo prvega in zadnjega cveta ne preteče več kot teden ali dva.

Ker je izmenična rodnost pri oljki naraven pojav, ga zato ni mogoče povsem odpraviti, lahko pa ga z naslednjimi ukrepi omilimo:

- pri postavitvi novega nasada izberemo sorte, ki so manj podvržene izmenični rodnosti. Poleg tega je vedno dobro imeti različne sorte v istem nasadu, da izboljšamo opraševanje in manj občutimo nihanja proizvodnje;
- vsako leto izvajamo redno in uravnoteženo rez. Napačno je mišljenje, da v letih z manjšim pridelkom ne režemo oljk, da bo pridelek v naslednjem letu večji. S takim načinom izmenično rodnost le še poudarimo. Ker je oljka zaradi majhnega števila plodov predvsem vegetativno rastla, mora biti rez močnejša, da nekoliko zmanjšamo rodni les v naslednjem letu in tako ustvarjamo ravnotežje pridelka. Obratno pa večje število plodov vpliva na slabšo rast v istem letu ter na slabšo diferenciacijo in oploditev v naslednjem letu, zato naj bo rez manj intenziven;
- plodov oljk nikoli ne puščamo na drevesu, četudi jih je malo. V koščicah oljk se proizvajajo fitohormoni, ki zavirajo cvetenje naslednje leto. Prav tako so ostali plodovi na drevesu možno gojišče oljčne muhe;
- izogibamo se abiotičnemu stresu oljke. Oljka dobro prenaša visoke temperature in pomanjkanje vode, če so okoljske razmere posebej zahtevne, je oljka podvržena stresu. Ta stres vpliva na cvetenje. Zato v kritičnih trenutkih poskrbimo za namakanje/zalivanje oljk in si pomagamo s sredstvi na osnovi talka, kaolina, zeolita, diatomejske zemlje ..., ki hladijo rastlino;
- izvajamo uravnoteženo gnojenje in pravilno varstvo oljk. Poleg zgodnjega spomladanskega gnojenja z dušikom se lahko nekaj tednov pred cvetenjem odločimo za foliarno gnojenje z borom in ostalimi biostimulatorji, da izboljšamo cvetenje in oploditev. Za vsakoletno dobro cvetenje in oploditev potrebujemo dolge poganjke in zdravo listno maso. Pri zmanjšanju števila listov pride do slabše fotosintetske aktivnosti in s tem zmanjšanje indukcije in diferenciacije brstov, zato pravočasno ukrepamo ob okužbah s pavjim očesom in oljkovo sivo pegavostjo, da zagotovimo zadostno zdravo listno maso.

Teja Hladnik,
mag. Urška Klančar, KGZS – Zavod GO